

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni; za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsacega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. oktobra 1907.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Pozor, mlekarske zadruge! Kmetijske in strojne zadruge. Razvoj kmetijskega zadrugištva na Nemškem. Naši prizivi v registracijskih in drugih zadevah. Kmetijska centrala za prodajo živine na Dunaju. Podpisovanje tvrdke pri zadrugah. Pomanjkanje dni-narjev na deželi. Gospodarske drobtine. Kronika Zadružne zveze. Vprašanja in odgovori. Zadružni pregled. Književnost. Bilance. Občni zbori. Inserati.

Pozor, mlekarske zadruge!

Dne 11. novembra ob 10. uri zjutraj se vrši v mali dvorani hotela „Union“ v Ljubljani ustanovno zborovanje „Mlekarske zveze“. Dnevni red zborovanja je razviden iz oglasa v današnjem listu.

„Mlekarska zveza“ je nujno potrebna. Za vsotvršenje trgovine z mlekom in mlečnimi izdelki, da ne bodo mlekarske zadruge izročene milosti in nemilosti mnogokrat brezvestnih trgovcev. Za sklepanje pogodb z velikimi korporacijami, ki sklepajo pogodbe z mlekarsko zvezo, a jih ne morejo sklepati s posameznimi zadrugami. Potrebna je zato, da vpliva na izboljšanje mlekarstva samega, na izboljšanje prometnih razmer za prodajo mleka, potrebna tudi zato, da se omogoči izvoz naših mlečnih izdelkov.

Vsaka mlekarska zadruga, ki hoče resnično napredovati, smatraj kot svojo dolžnost, da pristopi k „Mlekarski zvezi“ in da se udeleži ustanovnega zborovanja!

Revizijo v smislu zakona bo pri mlekarskih zadrugah, ki so včlanjene pri „Zadružni zvezi“ v Ljubljani, tudi zanaprej izvrševala ta zveza.

Kmetijske in strojne zadruge.

Položaj kmečkega stanu je od dne do dne obupnejši; navajajo se najraznovrstnejši vzroki propadanja kmečkega stanu. Najpogostejše slišimo tožbe, da se kmetijstvo dandanes več ne izplača, ker je težko dobiti delavskih moči celo za drag denar, ker

stroški pridelovanja nikakor ne odgovarjajo dohodkom iz kmetijstva in ker se kmetovalci preveč izkoriščajo pri nakupu kmetijskih potrebščin in posebno pri prodaji kmetijskih pridelkov. Vse te tožbe so v polni meri opravičene in radi tega je treba misliti na odpravo navedenih nedostatkov.

Da se v današnjih razmerah kmetijstvo izplača, je potrebno, da kmet zase uporabi vse novodobne pridobitve in iznajdbe, kakor umetna gnojila, močna krmila, dobra semena, kmetijske stroje in orodja. Stroški pridelovanja so se povečali, nikakor pa ne dohodki; kmet mora z uporabo umetnih gnojil in močnih krmil delati na to, da doseže kolikor mogoče veliko pridelkov najboljše kakovosti. Menjavanje semen upliva ugodno na množino in kakovost pridelkov, posebno pa se mora gledati na to, da se rabijo semena takih rastlinskih vrst, katere so za dotične krajevne in podnebne razmere primerne. Delavske moči je težko dobiti, iste so zelo drage in trpi vsled tega celo poljsko delo, ker se mnogokrat ne more o pravem času in natanko izvršiti. Kot nadomestilo za manjkajoče delavske moči služijo kmetijski stroji.

Pri nabavi umetnih gnojil, močnih krmil, semenja, strojev in orodja pa trpijo posamezni kmetovalci veliko škodo. Umetna gnojila in močna krmila so po največ predraga, ne vsebujejo potrebnih hranilnih snovij in so mnogokrat ponarejena. Semena navadno ne odgovarjajo krajevnim in podnebnim razmeram, so mnogokrat polna plevela in slabo kaljiva. Poleg vsega drugega so pa te stvari v manjših množinah nakupljene predrage. Pri nakupu kmetijskih strojev in orodja kmetovalca razni agenti opeharijo; k temu pa še pride dejstvo, da se nakup velike

večine strojev, vzlasti istih, kateri se le parkrat v letu rabijo, za posameznega kmetovalca ne izplača.

Da se more poprijeti kmetovalec umnega kmetijstva in da se izogne vsaki škodi, katera čaka pri nakupu umetnih gnojil, močnih krmil, semenja, kmetijskih strojev, orodja itd., v drugi vrsti pa, da ugodnejše prodaja svoje kmetijske pridelke, je neobhodno potrebno, da si pomaga potom samopomoči, potom združevanja v kmetijske (nakupovalne in prodajalne) zadruge.

Namen kmetijskih zadrug, katere se naj ustanovijo za večje okrožje, majhen sodni okraj ali več sosednih župnij z sedežem po možnosti ob železniški postaji skupaj, je skupen nakup kmetijskih potrebščin in skupna prodaja kmetijskih pridelkov. Večje okrožje je potrebno radi tega, da se lahko naročuje večja množina kmet. potrebščin in prodaja večja množina kmet. pridelkov skupaj, s čimur se prihrani mnogo dela in stroškov ter dosežejo razne ugodnosti.

Ugodnosti, katere nudijo kmetijske (nakupovalne in prodajalne) zadruge so sledeče:

1.) Preskrbujejo blago kolikor mogoče najboljše kakovosti za kolikor mogoče nizko ceno. Pri nakupu v veliki množini potom Gospodarske zveze naravnost od velikih proizvajalcev (tovarn, veletržcev) se izključujejo prekupci, prihrani na voznini in drugih stroških, in dobi zamčeno pristno blago, ki vsebuje zamčeno množino hranilnih snovij, ozir. zamčene lastnosti, ker se da blago od kemičnih preskuševališč preiskati in se primankljaj hranilnih snovij mora doplačati.

2.) Poučujejo ljudstvo o sestavi, važnosti in uporabi umetnih gnojil, močnih krmil, strojev itd., o trgovskih običajih, vplivajo na izboljšanje trgovskih običajev ter odpravo nepravilnostij, ponarejanj in goljufij v trgovini s kmet. potrebščinami.

3. Nudijo ljudstvu priliko za ugodno ceno in hitro vnovčiti pridelke ter mu pripomorejo do boljših in sigurnejših dohodkov. Boljše cene za kmet. pridelke dosežejo radi tega, ker stopajo z izključenjem drago delujočih prekupcev z velikimi množinami jednotnega blaga naravnost v zvezo s konsumenti. Zadruge, oz. osrednje zadruge, pa tudi poznajo tržne razmere, pošiljajo svoje blago tje, kjer se isto rabi in dobro plačuje, skrbe pa tudi za to, da se trg naenkrat ne preplavi s kmet. pridelki, kar neugodno vpliva na cene, ampak, da se razdeli na posamezne dobe.

4.) Potom skupnega nakupa in skupne prodaje dobivajo zadruge polagoma vpliv na trg in tržne cene.

5.) Delujejo na to, da se pridelujejo pridelki najboljše kakovosti, da se goji kolikor mogoče malo, a za dotične krajevne in podnebne razmere ugodnih vrst, ter opozarjajo na pogoške pri kmetijstvu.

6.) Koristi skupnega nakupa in skupne prodaje pospešujejo smisel za združništvo, ker kažejo moč združenja.

Kmetijske zadruge nabavljajo kmetijske stroje, katere posojujejo svojim udom proti mali odškodnini. Ker bi pa bil za uspešno izvrševanje te naloge delokrog kmetijske zadruge prevelik, se osnujejo za jedno ali več sosednih vasij posebne strojne zadruge. K uporabljanju strojev nas sili že omenjeno pomanjkanje delavskih močij, razven tega pa tudi velike prednosti dela s stroji in sicer:

- 1.) delo s stroji se hitrejšo izvrši, prihrani se mnogo časa in stroškov ter delavskih močij, katere se lahko drugod uporabijo, oz. tvorijo stroji nadomestilo za manjkajoče delavske moči;
- 2.) delo se boljše in enakomernejše izvrši;
- 3.) stroji so neodvisni od vplivov neugodnega vremena;
- 4.) delo s stroji je cenejše; razni kmetijski strokovnjaki so izračunali, da je delo s stroji povprečno za 12% cenejše, kakor delo z človeškimi delavskimi močmi.

Stroji se naročujejo potom osrednje zadruge oz. „Zadružne zveze“ in se dosežejo znatni popusti.

Neugoden položaj kmečkoga stanu pri nas, kakor tudi ugodni uspehi kmetijskih in strojnih zadrug v drugih državah in tudi raznih deželah naše države so nas napotili k temu, da hočemo začeti z ustanavljanjem takih zadrug. Povdarjati moramo pri tem, da vodstvo takih zadrug ni tako težavno, ker je pri kmetijskih zadrugah le treba zbirati naročila, ozir. ponudbe, vse drugo izvrši Gospodarska zveza, pri strojnih zadrugah pa določiti stroje, kateri se naj potom Gospodarske zveze nakupijo in dajo jednemu članu, najboljše kovaču, v oskrbo. Če so za vodstvo posojilnice sposobne moči na razpolago, zadostujejo te tudi za vodstvo kmetijske, oz. strojne zadruge.

* * *

Zadrugam in drugim zaupnikom po deželi smo poslali ta poziv s sledečo okrožnico:

Obračamo se do Vas s prošnjo, da nam blagovolite naznaniti:

1.) Ali smatrate za potrebno in umestno, da se v Vašem sodnem okraju, oz. za Vašo in sosedne župnije ustanovi kmetijska zadruga s strojnimi zadrugami v posameznih krajih?

2.) Ali bi bili voljni sodelovati pri ustanovitvi, oz. mogoče tudi pri vodstvu?

3.) Nabavo katerih strojev smatrate za Vaše razmere potrebno?

4.) Kje v Vaši okolici bi kazalo ustanoviti samo strojne zadruge?

Pripomnimo, da je po našem mnenju najbolje, če ima vsaka večja vas svojo strojno zadrugo, ker

se na ta način najlože stroji izposojujejo in jih zadružniki lahko dobijo, kedar jih rabijo. Stroški in letni prispevki take strojne zadruge so za posameznika znatno nižji, kakor če si posestniki drage stroje kupujejo ali pa izposojujejo.

Prosimo Vas blagovolite o tej okrožnici razmišljati, stopite v dogovor z merodajnimi krogi ter nam čimprej Vaš ukrep javite, da moremo v zimskem času vse potrebno za ustanovitev takih zadrug ukreniti in da morejo kmetijske zadruge in strojne zadruge v spomladi že začeti delovati.

Z odličnim spoštovanjem

Zadružna zveza,
r. z. z o. z.

Razvoj kmetijskega združništva v Nemčiji.

Zelo razvito kmetijsko združništvo v Nemčiji je večinoma združeno v državni zvezi nemških kmetijskih zadrug v Darmstadtu, kateri pripada sedaj 40 združnih zvez z 68 osrednjimi zadrugami, 11.778 hranilnicami in posojilnicami, 2.074 nakupovalnimi in prodajalnimi, 1.831 mlekarskimi in 1.194 raznimi zadrugami; razun tega še pripada naravnost državni zvezi 5 osrednjih zadrug in znaša število vseh članic 16.950 z 1,530.000 člani. Izven mogočne organizacije državne zveze stoje 4 združne zveze, izmed katerih šteje virtemberska 1.224, zadružna zveza kmečke zveze v Berlinu 415, zadružna zveza v Trieru 310 in zadružna zveza v Neustadt a. d. H. (Bavarsko) 47 zadrug; te združne zveze se ponajveč iz osebnih ozirov ne pridružijo državni zvezi.

Da spoznamo uredbo kmetijskega združništva v Nemčiji, je potrebno, da si predočimo cel razvoj kmetijskega združništva v Nemčiji. V istem času, kakor Schulze-Delitzsch, je začel Raiffeisen svoje združno delo; l. 1849 je namreč ustanovil Raiffeisen prvo pomožno društvo za kmetovalce. Želja potom združenja pomagati bednim kmetovalcem, kateri so ne le mnogo trpeli vsled slabih letin, ampak bili na milost in nemilost izročeni raznim oderuhom, je privedla Raiffeisna k ustanavljanju kreditnih zadrug, katere se splošno po svojem ustvaritelju imenujejo Raifajznovke. L. 1864. je ustanovil prvo denarno zadrugo v Heddersdorf-u blizu Neuwieda ob Renu. Mnogoletne izkušnje in zlasti ozir na potrebe kmečkega prebivalstva so vplivale na razvoj Raifajznovk in povzročile ona načela, na katerih slonijo dandanes vse Raifajznovke. Poleg načel, katera so povdarjali vsi kmečki zadrugarji v Nemčiji, kakor omejen delokrog, brezplačno delovanje načelstva in nadzorstva, deleži se ne obrestujejo, ozir. k večjemu tako visoko kakor hranilne vloge, izključujejo se vsa politična in verska vprašanja iz zadrug, je postavil Raifajzen lastna načela za Raifajznovke in sicer neomejeno zavezo, združenje

denarnega in blagovnega prometa v Raifajznovkah, ustanovni zaklad poleg rezervnega zaklada, posebno povdarjanje nraavnih momentov v pravilih ter strogo centralizacijo. Neomejena zaveza nudi največjo varnost za vse upnike zadruge in povišuje vsled tega kredit, neomejena zaveza sili upravne organe k vestnosti in previdnosti v poslovanju in, kar je treba posebej povdarjati, vpliva blagodejno na socialne razmere, ker s tem, da premožni zadružniki jamčijo ravno tako, kakor revni zadružniki, z vsem svojim premoženjem in zvišujejo na ta način kredit zadruge, se goji čut skupnosti. Raifajzen je združil v svojih denarnih zavodih denarni in blagovni promet in sicer v prvi vrsti radi olajšanja poslovanja, nadalje z ozirom na to, da je na deželi težko dobiti dovolj za vodstvo dveh zadrug sposobnih ljudi, z ozirom na upravne stroške ter končno radi tega, ker je pri Raifajznovkah, katere imajo majhen delokrog, le tedaj, če je denarni in blagovni promet združen, mogoče doseči več čistega dobička za okrepitve rezerv. V Nemčiji imajo Raifajznovke poleg rezervnega zaklada še poseben ustanovni zaklad, kateri se zbira do gotove visokosti; ko je določeno visokost dosegel, se uporabljajo obresti ustanovnega zaklada, kateri se tudi v slučaju razpusta zadruge ne sme med zadružnike razdeliti, v dobrodelne namene. Namen Raifajzna je bil nraavno-vzgojevalno vplivati na zadružnike in je radi tega zahteval povdarjanje nraavno-vzgojevalnih momentov v pravilih. Najbolj značilno za celo Raifajznovo organizacijo pa je bilo načelo stroge centralizacije, t. j. za celo Nemčijo jedna centrala, katera naj vrši revizijo, denarno sporavnavo in blagovni promet za vse Raifajznovke v celi Nemčiji. Raifajzen je kmalu uvidel potrebo v svrhu denarne sporavnave združiti obstoječe zadruge v denarne centrale in je že l. 1872. ustanovil rensko kmet. zadružno banko, l. 1874. sta se ustanovili slični banki za Vestfalsko in Hessen in vse tri so skupno ustanovile nemško kmetijsko generalno banko v Frankobrodu ob Menu. Vse te banke so bile zadruge z neomejeno zavezo, ker je še le zadružni zakon z dne 1. maja 1889 pripustil zadruge z om. zavezo. Vlada je smatrala ta podjetja kot zadruge z neomejeno zavezo za nevarne in jih je razpustila. Radi tega je ustanovil Raifajzen l. 1876. kot delniško družbo kmetijsko centralno posojilnico za Nemčijo (Landw. Zentral-Darlehenskasse für Deutschland) v Neuwied-u ob Renu kot denarno centralo in l. 1877. zastopstvo Raifajznovk (Anwaltschaft der Raiffeisenkassen), sedanjo generalno zvezo kmet. zadrug za Nemčijo (Generalanwaltschaftsverband ländlicher Genossenschaften für Deutschland) kot društvo v svrhu izvrševanja revizij, poučevanja in ustanavljanja Raifajznovk s sedežem v Neuwiedu. Še le z ustanovitvijo teh dveh zavodov se je položil temelj strogi centralizaciji. Neuwied je bila centrala za celo Nemčijo, vse združno delo je bilo osredoto-

čeno v Neuwiedu. L. 1881. se je ustanovila v Neuwied-u javna trgovska družba tvrdka Raiffeisen & Consortes, katera je vkljub svoji pravni obliki bila popolnoma združno podjetje in je bila centrala za posredovanje skupnega nakupa. Stroga centralizacija Raifajznove organizacije je bila opetovano predmet javne kritike ter odkritih in skritih napadov ne le od strani nasprotnikov, ampak tudi od privržencev Raifajznovih. Vendar se v tem oziru ni dalo nič doseči, dokler je Raifajzen živel. Še le po njegovi smrti vzlasti vsled tega, ker se je organizacija po celi Nemčiji zelo razširila, se je občutila potreba opustiti strogo centralizacijo; tvrdka Raifajzen, kakor tudi kmečka centralna posojilnica in zveza so ustanovili v posameznih provincijah podružnice. L. 1899. so se spremenila pravila Raifajznove organizacije; ustanovljene podružnice — v celem jih je bilo 12 — so postale samostojnejše, tvrdka Raiffeisen & Consortes je prenehala in je njeno poslovanje prevzela kmečka centralna posojilnica. Vse premoženje te tvrdke pa se je odkazalo posebni Raifajznovi ustanovi, katere sredstva služijo v podporo dobrodelnosti na deželi in v podporo pokojninskega zaklada uradnikov, ki so v službi Raifajznove organizacije.

Stroga centralizacija se je vedno bolj zmanjševala; poleg podružnic kmečke centralne posojilnice, katere vršijo denarni in blagovni promet za posojilnice v svojem delokrogu, so se ustanovile popolnoma samostojne centralne blagajne kot denarne centrale za obratne zadrage (Betriebsgenossenschaften), katere so se koncem 19. in v začetku 20. stoletja začele ustanavljati, in sicer mlekarne, vinarske zadrage, žitna skladišča, zadrage za prodajo tobaka itd. L. 1905. se je združila Raifajznova organizacija z državno zvezo nemških kmet. zadrug s sedežem v Darmstadtu. Ob tej priliki so se vse podružnice generalne zveze preosnovala v samostojne združne zveze v pravni obliki društev.

Raifajznova organizacija šteje sedaj 13 združnih zvez, 13 podružnic kmečke centralne posojilnice v Neuwied-u za denarni in blagovni promet članic-posojilnic in 7 centralnih blagajn za denarni promet članic obratnih zadrug (mlekarn, vinarskih zadrug, žitnih skladišč, raznih prodajalnih zadrug itd.) Kmečka centralna posojilnica v Neuwied-u ima denarni oddelek, blagovni oddelek in oddelek za tiskarno in založništvo, je centrala za denarni in blagovni promet svojih podružnic, a pusti precej samostojnosti svojim podružnicam. Generalna zveza kmet. zadrug za Nemčijo je izgubila svoj pomen in vrši danes le 2 nalogi: skrbi za ohranitev Raifajznovih načel ter deluje za

jednotno revizijo. V celem šteje sedaj Raifajznova organizacija 4214 posojilnic ter 680 obratnih zadrug.

L. 1852. in v naslednjih letih se je začelo združno delo v veliki vojvodini Hessen; iz tega dela se je razvila druga struja združništva v Nemčiji, takozvana zveza v Offenbach-u ozir. Darmstadt-u, iz katere je nastala sedanja državna zveza nemških kmetijskih zadrug. V državi Hessen so se začele ustanavljati kmetijske (nakupovalne in prodajalne) zadrage za nakup kmetijskih potrebščin in prodajo kmetijskih pridelkov. V svrhu ojačenja teh zadrug, v svrhu pospeševanja ustanovitve novih zadrug in v svrhu dosege raznih ugodnosti pri skupnem nakupu in skupni prodaji je ustanovil l. 1873. sedanji tajni svetnik Haas, voditelj kmetijskega združništva v Nemčiji, zvezo kmetijskih zadrug v državi Hessen in načeluje tej zvezi od začetka do dandanašnjega dne. Tudi v drugih državah, kakor v Baden, Oldenburg, Schleswig-Holstein, vzhodni Prusiji itd. so osnovali slične zveze, katerim so se pridružile zveze mlekarških zadrug v vzhodni in zahodni Prusiji. Razun tega so se ustanovile v državah Hessen, Baden in na Virtemberškem denarne zadrage, katere se niso priklopile Raifajznovi organizaciji, ampak ustanovile samostojne združne zveze. Kmalu se je občutila potreba ustanoviti zvezo vseh zvez kmet. zadrug in mlekarn v Nemčiji, ki bi naj vršila sledeče naloge:

- 1.) zastopanje in povdarjanje skupnih koristij,
- 2.) izpopolnjevanje in pospeševanje uredb združnih zvez članic in posameznih zadrug,
- 3.) razširjanje kmetijskega združništva.

Spet je bil Haas, ki je za to zvezo deloval in leta 1883. njeno ustanovitev dosegel. Zveza se je prvotno imenovala zveza nemških kmet. zadrug, njene članice so bile s početka le zveze kmetijskih (nakupovalnih in prodajalnih) in mlekarških zadrug; z ozirom na Raifajzna in Schulze-Delitzscha, ki sta ustanovila zveze za denarne zadrage, se iste niso sprejele v zvezo nemških kmet. zadrug. Pri ustanovitvi je isti pristopilo 10 zvez z 278 zadrugami, načelnik od ustanovitve do dandanašnjega dneva je Haas.

Procvit združništva je povzročil združni zakon z dne 1. maja 1889; največjega pomena za napredek združništva so bile tri nove točke in sicer upeljava omejene zaveze, dovolitev ustanavljanja osrednjih zadrug in obligatorična revizija. Vsled novega zakona je rastlo število zadrug, združnih zvez in osrednjih zadrug. Od l. 1888. naprej so se sprejemale tudi zveze denarnih zadrug kot članice zveze nemških kmet. zadrug. Na VI. združnem shodu v Darmstadtu se je sestavil program zveze nemških kmetijskih zadrug. Glavna točka tega programa je načelo decentralizacije in popolna ločitev posameznih poslov t. j. vsaka država oz. provincija pruske države naj ima

popolnoma samostojno združno zvezo kot društvo, katere namen je ustanavljanje, pouk in revizija; denarno sporavnavo naj izvršujejo v vsaki državi, ozir. provinciji pruske države popolnoma samostojne osrednje blagajne v pravni obliki zadruga z omejeno zavezo, blagovni promet pa naj vrše v vsaki državi, ozir. provinciji pruske države popolnoma samostojne osrednje zadruga za skupen nakup in prodajo v pravni obliki zadruga z omejeno zavezo. V tem programu so tudi pobijali načelo skupnega denarnega in blagovnega prometa češ, da trpi pri skupnem blagovnem in denarnem prometu pregled čez celo poslovanje. Velikega pomena za združništvo v Nemčiji je l. 1895, v katerem se je ustanovila pruska centralna združna blagajna z prvotno glavnico 5, pozneje 50 milijonov mark kot državni zavod za pospeševanje združništva na Pruskem potom podeljevanja cenega kredita združnim zvezam v pruski državi. L. 1900 so se znatno spremenila pravila zveze nemških kmet. zadrug, ki se imenuje pozneje splošna zveza nemških kmet. zadrug, od l. 1903 pa državna zveza nemških kmet. zadrug.

Veliki uspehi pruske osrednje združne blagajne so privedli nemške zadrugarje l. 1902 k ustanovitvi kmet. državne združne banke v Darmstadtu, ki bi naj bila denarna in blagovna centrala za vse osrednje zadruga izven Prusije. Ta banka ima podružnico v Hamburgu, je bila ustanovljena kot zadruga z omejeno zavezo, a se je letos spremenila v delniško družbo, ker je ta oblika za tako velika podjetja prikladnejša. V področju državne zveze obstoji 7 odsekov in sicer:

- 1.) za osrednje kreditne zadruga,
- 2.) za osrednje zadruga za skupen nakup in prodajo,
- 3.) za mlekarske zveze in zveze za prodajo mlečnih izdelkov,
- 4.) za vinarske zadruga,
- 5.) za skladiščne zadruga in zadruga za prodajo žita,
- 6.) za zadruga za razpečavanje živine,
- 7.) za strojne zadruga.

Člani teh odsekov so zastopniki imenovanih združnih vrst oz. strokovnjaki, ki se v letu vsaj enkrat snidejo in se o vseh dotične združne vrste se tičočih vprašanjih posvetujejo.

Ker je Rajfajznova organizacija raztegnila svoj delokrog čez celo Nemčijo in, ker so se v posameznih državah oz. pruskih provincijah ustanovile samostojne združne zveze, ki so bile članice državne zveze, se je razvila velikanska konkurenca, katera je mnogokrat dobila oblike hudega boja, k čemur so največ pripomogla načelna nasprotstva obeh velikih nemških organizacij. Ta boj je zahteval veliko žrtev in je spodkopaval ugled nemškega kmetijskega združništva,

katero je bilo in še bje hud boj z vsemi protivniki kmečkega stanu in sovražniki vsakega združevanja. Radi tega se je že več let delalo na to, da se Rajfajznova organizacija in državna zveza združita v mogočno državno zvezo nemških kmet. zadrug, katera bo lahko napram javnosti in vladi neustrašeno zastopala koristi nemških kmetijskih zadrug. To združenje se je doseglo l. 1905. pod sledečimi pogoji:

- 1.) vse Rajfajznove podružnice so se preosnovale v samostojne združne zveze,
- 2.) te so se pridružile državni zvezi,
- 3.) v posameznih državah oz. pruskih provincijah druga poleg druge obstoječe združne zveze so se sporazumele glede svojega delokroga.

In koristi tega združenja? Nepotrebno cepljenje sil se je odstranilo, združništvo se ojačuje na zunaj in znotraj, združništvo se izpopolnjuje potom izkušenj, skupno se nastopa v zadevah, tičočih se denarnega in blagovnega prometa in postavil se je kot najvišji cilj, za katerim stremi nemško združništvo v bodočnosti: združenje v jedni državi oz. pruski provinciji obstoječih dveh ali več združnih zvez v jedno samo združno zvezo. Vlad. Pušenjak.

Naši prizivi v registracijskih in drugih zadevah.

Danes prinašamo višjesodno rešitev, iz katere izhaja, da je mogoče spremeniti pravila tudi en bloc, in sicer tako, da se mesto prejšnjih v veljavi stoječih sprejmejo popolnoma nova pravila. Razmotrivanja v posameznih aktih so v združno-pravnem oziru zelo zanimiva. Zadrugam prepuščamo presojati, v koliko je bila opravičena pritožba „Hranilnice in posojilnice v Gorjah“, ko je pisala: „To se jim mora pustiti, da nas mučijo, kar le morejo pri sodniji.“ Sicer se je v poslednjem času tudi pri sodnijah marsikaj spremenilo na bolje, tako da bo mogoče odslej kratkim potom reševati preporne točke, ne da bi bilo vedno potrebno posluževati se pravnih korakov.

III.

Dne 1. aprila 1905 je „Hranilnica in posojilnica v Gorjah, registrovana zadruga z neomejeno zavezo“, vložila prošnjo, da se v združni register vpiše sprememba pravil, in sicer tako, da so se na mesto dotedanjih pravil sprejela nova. Prošnja je bila s sklepom c. k. deželne kot trgovinske sodnije v Ljubljani z dne 29. maja 1905, št. Firm. 666 zavr-
Zadr. I 59/6
vrnjena iz sledečih

razlogov:

V § 34. premenjenih pravil se za nekatere, v teh pravilih v §§ 25, 28 odstavek 3 in 39 omenjene posle ustanavlja nek skupen izvrševalni organ, obstoječ iz načelstva in nadzorstva. Združni

zakon pozna samo dva izvrševalna organa, predstojništvo in nadzorstvo, ter odkazuje vsakemu določen delokrog. Protizakonito je toraj, če se v zadružni pogodbi hoče ustanoviti še drug izvrševalni organ in se toraj po smislu § 11 zadr. zak. in § 3. min. uk. z dne 14. maja 1873 drž. zak. št. 71 taka prememba prvotnih pravil ne more dopustiti ter je predlog zavrniti.

Proti drugim določbam novih pravil bi ne bilo ugovora, kolikor so nove. Glede določb, ki se nahajajo tudi v prejšnjih pravilih, pa je sedaj presoja izključena, ker je na podstavi njih zadruga že pravomočno vpisana v zadružnem registru. Vendar pa mora sodišče naglašati, da so določbe v § 14 novih in starih pravil, v kolikor določajo, kako je deliti zadružno premoženje v slučaju likvidacije in konkurza, naravnost v nasprotju s tozadevnimi določili zadr. zak. v §§ 49 in 60—71 in bi se toraj po smislu § 11 istega zak. ne smele sprejeti v zadružno pogodbo. Prosilki se priporoča v preudarek, če bi ne bilo bolje, da se v § 14 pravil označena načela opustijo.

Pravila so se tozadevno popravila in zopet predložila za vpis v zadružni register, ki je bil pa tudi zavrnjen s sklepom istega sodišča z dne 3. maja 1906, št. Firm. 280 iz sledečih

Zadr. I 50/11

razlogov:

V § 32 predlaganih pravil se določa, da se, ako na občni zbor ne pride najmanj deseti del zadružnikov, vrši pol ure pozneje na istem mestu in z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki sklepa brezpogojno. Ta določba pa je protivna § 32 zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, ki predpisuje, da je v slučaju nesklepčnosti občnega zbora, ako zadružna pogodba ne določa drugače, sklicati drugi občni zbor, ki je sklepčen ne glede na število navzočih zadružnikov. Iz besedila te zakonite določbe sledi z vso jasnostjo, da sme zadružna pogodba ustanovljati samostojna določila za slučaj nesklepčnosti občnega zbora, n. p. da se mora občni zbor po preteku daljšega roka zopet sklicati, namreč tak občni zbor, ki je sklepčen z istimi pogoji kakor prvi. Sledi dalje iz napominanega besedila, da se v slučaju, ako zadružna pogodba take samostojne določbe nima, mora sklicati takozvani drugi občni zbor, ki ima glede sklepčnosti zgorej navedene olajšave. Predložena nova zadružna pogodba drugačnih določeb nima, torej je sklicati drugi občni zbor, kar sicer tudi pogodba sama izreka. Toda po jasnem določilu zakona se mora ta drugi občni zbor sklicati, to je: razpisati se ga mora po istih določilih, kakor jih ima zadružna pogodba za sklicanje prvega občnega zbora (§ 30 zadr. z.). Sklicati pa se ga more še le tedaj, ko se pokaže, da je prvi občni zbor nesklepčen. Nedopustno in protizakonito je torej, ako se v pogodbi določa že

naprej, da se bo v slučaju nesklepčnosti občnega zbora vršil pol ure pozneje drugi občni zbor. S tem se izogne zakonitemu predpisu, da se drugi občni zbor mora sklicati.

S tako določbo se tudi napravlja prve občne zборе skoro iluzorne. To pa slabi zanimanje društvenikov za prve občne zборе in posredno za delovanje zadruga v občeh, kar zadrugam gotovo ni v korist. Že iz tega razloga morajo zadruga same paziti na to, da se občni zbori vrše s kolikor mogoče obilno udeležbo.

Ker se po § 11 zadr. z. zadružna pogodba sme razlikovati od predpisov zakona le v onih točkah, ki jih zakon sam pripušča in ker je po § 3 min. ukaza z dne 14. maja 1873, drž. zak. št. 71 pravilom, ki imajo protizakonita določila, odreči vpis v zadružni register, je zavrnitev utemeljena.

Proti temu sklepu c. k. deželnega kot trgovskega sodišča v Ljubljani je vložila imenovana zadruga priziv na c. k. višje deželno sodišče v Gradcu, ki je prizivu ugodilo, izpodbijani sklep razveljavilo ter podrejeni sodni oblasti naložilo, da izvrši vpis v zadružni register. Višjesodna razsodba z dne 23. maja 1906, O. št. R. II 75/6, ki jo tu podajamo v prevodu,

I

utemeljuje rešitev priziva s sledečimi

razlogi:

Določitev § 32 spremenjenih pravil, po kateri se zahteva za sklepčnost občnega zbora prisotnosti vsaj desetega dela zadružnikov, sicer se ima pol ure kasneje vršiti drugi občni zbor na istem mestu in z istim dnevnim redom, kateri občni zbor pa je brezpogojno sklepčen — ne nasprotuje besedilu § 32 zak. z dne 9. aprila 1873, d. z. št. 70, kjer se predpisuje sklic drugega občnega zbora v slučaju nesklepčnosti le tedaj, če ne določajo drugače zadružna pravila, zato je v njih mogoče tudi predvideti, da se vrši drugi občni zbor brez posebnega sklica. Za odklonitev zahtevanega vpisa v zadružni register na podlagi zgoraj navedene določbe pravil pa ni bilo nikakoršnega vzroka, in to še manj, ker se s predpisom, ustrežajočim sklicu prvega občnega zbora, v zvezi z določbo § 32 novih pravil, ki je kot del zadružne pogodbe obvezna za vse člane, zdi, da je članom tudi pri drugem občnem zboru omogočeno varstvo njihovih interesov brez posebnega sklica in ker more večkrat navedena določba § 32 novih pravil poleg tega vzpodbujati živahnejšo udeležbo pri prvem občnem zboru.

V rešitev priziva je bilo torej napraviti gornji sklep.

Na podlagi te razsodbe deželnega višjega sodišča v Gradcu je c. k. deželno kot trgovsko sodišče v

Ljubljani s sklepom z dne 8. junija 1906, št.

Firm. 368

Zadr. I 59/13

vpisalo spremembo pravil v ondotni združni register.

Kmetijska centrala za prodajo živine na Dunaju.

Načelstvo Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju je že več let proučevalo vprašanje, kako bi se prodaja živine dala na Dunaju organizovati tako, da bi prodajo imeli v rokah poljedelci sami, posredna trgovina pa bi se popolnoma izločila. V tem oziru je proučevala posebno tozadevne osnove v Nemčiji. Ko so se pa koncem preteklega leta cene mesa znatno dvignile na Dunaju in po drugih avstrijskih mestih in se je to pripisovalo pomanjkanju živine, je odbor Splošne zveze sklenil vzeti v roke vso akcijo, tako da pride na Dunaju v najkrajšem času do prodaje živine, organizovani na združni podlagi. Dne 11. junija t. l. se je vršilo na Dunaju, kakor smo že poročali, zborovanje, ki so se ga udeležile vse združne zveze in druge kmetijske glavne korporacije. Na tem zborovanju se je sklenilo, da se ustanovi Kmetijska centrala za prodajo živine na Dunaju. Centrala je pričela poslovati že z začetkom oktobra.

Namen centrale je, da se organizuje prodaja živine, tako da se posredna trgovina popolnoma izloči, da se zagotovi redno preskrbovanje mestnih trgov z klavno živino, in se ustvari tako določevanje cen, ki ne bo odvisno od vseh mogočih slučajev in špekulacij, marveč bo odgovarjalo resničnim stroškom proizvodnje. V to svrhu je potrebno, da se po celi državi ustanove zadruga za prodajo živine, ki bodo dunajski centrali vpošiljale potrebno živino. Kjer ne kaže ustanoviti posebnih zadrug v to svrhu, bodo pa posredovale pri prodaji druge že obstoječe kmetijske zadruga.

Centrala je pododdelek Splošne zveze na Dunaju. Ona ne kupuje in prodaja na svoje lastno ime, marveč posreduje le v imenu kmetijskih zadrug in društev ali pa privatnikov, ki ji vpošljejo živino za prodajo. Pri tem mora varovati koristi dobaviteljev in skušati, da doseže za živino najboljše cene.

Za prodajo prevzame centrala začetkoma le klavno živino, in sicer govedo, ovce, prešiče, teleta, bodisi živo ali zaklano. Kasneje, ko se delovanje razširi, bo posredovala tudi pri prodaji plemenske in rabne živine.

Centrale za prodajo živine smejo se posluževati toliko kmetijske zadruga in društva, kolikor posamezni kmetovalci. Povsod, kjer se oživetvori oddaja živine, bo centrala postavila svoje posebne zaupnike, ki bodo posredovali med centralo in kmetovalci. Na osrednjem živinskem trgu na Dunaju otvori centrala posebno pisarno. Posebna določila za vporabo

centrale je sestavilo načelstvo Splošne zveze in vpo-slalo raznim korporacijam in zvezam v svrhu pouka.

Z ustanovitvijo posebne centrale za prodajo živine je Splošna zveza kmetijskih zadrug na Dunaju oživetvorila važno osnovo, ki bo tekom časa zelo hasnila kmetovalstvu. Doslej so pri prodaji živine kmetovalci bili popolnoma izročeni v roke raznih prekupcev, ki niso vedno vporabljali najboljših sredstev za doseg svojih dobičkov. Zvezi pa bode le tedaj mogoče vresničiti naloge, ki si jih je postavila z ustanovitvijo te posebne centrale, če se je kmetovalci popolnoma oklenejo in se je tudi poslužujejo.

Podpisovanje tvrdke pri zadrugah.

V pravilih zveze kmetijskih zadrug na Štajerskem se je nahajalo določilo, da se podpisovanje tvrdke vrši na ta način, da se pod tiskano ali pisano tvrdko podpišeta lastnoročno zvezni načelnik ali pa njegov namestnik in še drug član zveznega načelstva. Pojavile so se pa mnogokrat pri pravilnih tvrdkinih podpisih razne težkoče s posebnim ozirom na to, da ne prebiva vedno drugi član načelstva v Gradcu. Zato so se že pred leti pravila spremenila v tem smislu, da more nadomestovati podpis prvega uradnika v knjigovodstvu podpis drugega člana načelstva. To spremembo pravil je tamošnje deželno sodišče brez ugovorov vpisalo.

Ko se je letos v nemškem delu južne Tirolske ustanovila nova zveza kmetijskih zadrug, se je iz istega vzroka sprejela v pravila enaka določba, po kateri sme sopedpisovati poleg načelnika ali njegovega namestnika tudi uradnik. Radi te določbe pravil pa je bila registracija pravil odklonjena, toliko od strani okrožne sodnije v Bocenu, kolikor od strani višjega deželnega sodišča v Inomostu. Najvišje sodišče pa je z odločbo z dne 20. avgusta 1907, št. 11.138, ugodilo prizivu in je naložilo prvi sodni stopinji, da vpiše v združni register novoustanovljeno zvezo, neoziraje se na odklonitvene vzroke.

Razlogi.

Po § 3 min. odredbe z dne 14. maja 1873, d. z. št. 71, se mora trgovinsko sodišče, kateremu se predloži vpis, pri presojevanju omejevati le na zakonitost prijave.

Iz § 17 zakona od 9. aprila 1873, d. z. št. 70 in iz končnega stavka § 6 istega zakona izhaja, da je pripuščena oblika, s katero podaja načelstvo izraz svoje volje in podpisuje za zadrugo, združni pogodbi. Le če take določbe ni, je potrebno podpisovanje vseh članov načelstva v smislu § 17 leg. cit. Po teh določilih mora načelstvo podpisovati za zadrugo, toda tej je ob enem pripuščeno, da določi, ali naj podpišejo vsi člani načelstva, ali pa le nekateri, ali celo eden sam.

§ 14 grajanih pravil Zveze kmetijskih zadrug v nemški južni Tirolski določa torej, da se mora tvrdkin podpis zadruga vršiti vedno na način, da podpiše pod tvrdko, pisano odkogarsibodi ali pa tiskano, načelnik ali njegov namestnik. S to določbo je ustrezno zakonitemu predpisu § 17, ker se z isto načelstvu ne odteguje podpisovanje, ki velja le za načelstvo.

Nadaljna določba v pravilih, da mora podpisati tudi drugi ud načelstva in da je mogoče podpis tega drugega člana nadomestiti tudi z onim prvega zvezinega uradnika je le določilo notranjega poslovnika, ki ga predvidita §§ 6 in 17 leg. cit., je le večja kautela in istočasno tudi olajšava poslovanja, ki bi nikakor ne bila opravičila odklonitev prijave, če bi manjkala, katero pa dostaviti zakon tudi ne prepo-veduje.

Iz tega vzroka je bilo v smislu § 16 cesarskega patenta z dne 9. avgusta 1854, d. z. št. 208, odločiti v gornjem smislu.

Pomanjkanje dninarjev na deželi.

Poslednje ljudsko štetje nam zopet jasno kaže, da število prebivalstva na deželi neprestano pada, v velikih mestih pa narašča.

Ker pa mora v vsakem narodu število prebivalstva na deželi biti enako številu prebivalstva po mestih, in ako se nima razrušiti prirodni razvoj ljudstva ter biti s tem podlomljena moč naroda, ne smemo neprirojen upadek števila bivalcev na deželi ter neprirojen naraščaj mest na drugi strani pustiti izpred očij.

Notranje deželsko prodenje ter selitev ljudij raste ob času narodno-gospodarskega razcveta, upada pa ob času, ko upada tudi trgovina in obrtnija. Ono se pollaščuje ne le zgolj dninarjev, marveč vseh vrst ljudstva na deželi. Velika mesta vabijo k sebi s svojo pritegljivostjo bogastva vse iz dežele. Trгоvec, ki snuje velike in daleč segajoče načrte, hiti v veliko mesto, hoteč ondi obogateti, drugi znovič, ki so že na deželi obogateli, se preselē v mesto radi tega, da bi se ondi oddahnili, uradniki v počitku kakor tudi premožnejši kmetje, si takisto poiščejo mesta, da tu ugodnejše prežive svojo starost — vendar socialno-političen pomen pridobi selitev ljudstva raz dežele v mesto šele s tem, da beže vaški dninarji (delavci z dežele) v mesta in tovarne. Ne le zgolj deželske korporacije, marveč tudi narodni gospodarji in socialni politiki vseh strank in odsevov, pozorno opazujejo vzroke te neprijetne prikazni, kar je najboljši dokaz, da se to gibanje iz gospodarskega in socialnega stališča ne sme pustiti v nemar.

Mnogi trdē, da vzrok selitve delavcev v mesto je pred vsem drugim koprnenje po vživanju in težnja po razkošju. Mi nismo teh nazorov, zakaj kdor se

hoče razveseljevati in vživati, najde dandanes tudi na deželi dovolj ugodne prilike.

Drugi si znovič domišljujejo, da dnina (plača) izganja delavce ven iz dežele. Pa tudi ta dokaz ni odločilen, ako vzamemo v poštev, kaj vse še dobi delavec, razun denarja na deželi, vsled česar njegova plača ni nič manjša od one, ki jo dobe dninarji v mestih po tovarnah. Resnica pa je, da se mladi delavci dado zapeljati z navidezno večjo plačo ter radi tega odhajajo v mesta in tovarne. Ko pa pozneje vidijo, da si stanja niso nič zboljšali, ker si za prislužen denar ne morejo kupiti niti tega, česar so imeli na deželi v izobilju, da morajo dražje plačevati stanovanje, ki je bolj podobno kleti, nego stanovanju, pa se pozneje radi spominjajo dežele ter bi se radi vrnili, tola sram jih je, vrhu tega so se bili težavnega poljskega dela že odvadili, a vrhu vsega jih tudi ne izpusti rad trgovec, gostilničar itd., pri katerem so se bili že dobro zadolžili.

Napačen je tudi nazor, kako bi vprašanje poljedelskih delavcev bilo takoj rešeno, ko bi poljsko gospodarstvo jelo znovič donášati večje dohodke nego doslej ter zamoglo podajati našim dninarjem večjo plačo. Dnina je sicer zelo važen činitelj, ki pa še vendar ni odločilen.

Pomanjkanje dninarjev na deželi se nahaja v ozki zvezi z socialnim stališčem delavca na deželi. Vaški delavec koprni po svobodi in pomanjkanje svobode je to, s čemur se zakrivi pomanjkanje služabništva.

Služabnik noče več biti suženj. Da se v tem obziru mnogi gospodarji znatno pregreše, časih nemara celo nevedoma, o tem nam ni treba posebič praviti.

Redna razdelitev dela je na deželi pri gospodarstvu nujno potrebna. Čas za delo, čas za jed, čas za počitek, vse mora biti vpeljano v takšen red, da dninar in gospodar pri tem ne trpita škode. Na kolikih kmetijah pa je vendar delo razdeljeno?

Služabnik ali oženjen delavec mora imeti vsaj toliko časa, da zamore posvetiti tudi svoji rodbini potrebno skrb, da si zamore opraviti neizogibno potrebna domača dela.

Določen čas dela po mestih in tovarnah je velika vaba za vaškega dninarja, radi tega ker vé, da bo imel na dan gotovo svobodo, katero zamore obrniti za-se in za svoje ter tudi za svoje živeti. Ako si n. pr. služabnik ne zamore doma v gospodarjevi hiši premočene obleke posušiti, ako dobiva slabo hrano, neokusno pripravljeno, ako postopamo z njim, kot z manj vrednim in nemara celo nečloveško, pa se nihče ne sme čuditi, da takšni gospodarji ne morejo dobiti ni dninarja, niti služabnika. Primerno postopanje z družino in dninarji, skrb za njih telesni in duševni blagor je umetnost, ki zahteva izkušenj, prepričanja

ter gotovo porcijo človekoljubnosti. Poglavje o živežu na deželi je poučno v marsikaterem obziru. Hrane se sicer na deželi ne primanjkuje, toda njena priprava zelo šepa. Pri marsikateri hiši se pripravi hrane ne žrtvuje toliko časa in pozornosti, nego pripravi piče (krme) za živino, tako da hrana izgleda takisto po tem vzorcu. Ako pa sedi gospodar in gospodinja z delavci vred pri eni mizi ter ž njimi skupaj je, kakor so to zmerom delali naši predniki, pa se v tem močno oblaži neokus do jedi, nejevolja delavcev ni tako velika, pri tem pa vé sleherni dninar in služabnik pre-dobro, na kateri kmetiji kuhajo dobro, na kateri pa slabo in to je dostikrat tudi odločilen činitelj pri nagemanju dela. Nikakega dvoma ni, da redno in pravilno razdeljeno delo (bodisi že ob košnji ali žetvi), zdravo stanovanje, okusna hrana in pa prijazno ravnanje bi dokaj pripomagalo k odstranitvi pomanjkanja delavcev in služabnikov na deželi.

V služabnih razmerah mora vladati človekoljubnost, socialni čut, višji pojem časovnih zahtev, ako si hočejo ohraniti na deželi zdrave in s svojim stanom zadovoljne delavce.

Gospodarske drobtine.

Kranjska kmetijska družba v Ljubljani priredi pod vodstvom g. mlekarkega nadzornika Legvarta tridnevno poučno potovanje na Tirolsko v svrhu proučevanja živinoreje, živinorejskih zadrug, zadrug za zavarovanje živine; ogledala se bo tudi kmetijska šola v Rothholzu. Odh od iz Ljubljane dne 3. novembra ob $\frac{3}{4}$ uri pop.

Prijave sprejema kmetijska družba v Ljubljani.

Kmetijski pouk pri vojaštvu. V nižje-avstrijskem deželnem zboru se je poročalo v imenu deželnega kulturnega odbora o predlogu poslanca Mayer-ja in drugih glede vpe-ljave kmetijskih strokovnih tečajev za kmečke sinove, ki so pri vojaštvu. Stavil se je sledeči predlog: Deželnemu odboru se nalaga, da stopi v dogovor s c. k. državnim vojnim ministrstvom, v svrhu da se za kmečke sinove, službujoče pri vojaštvu, uvedejo kmetijski tečaji. O vspehu dogovorov ima poročati deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju. — Predlog je zelo umesten in le želeli je, da se kmalu vresniči. V Italiji so taki tečaji že več let v navadi in imajo zelo lepe vspehe. O priložnosti bomo v listu poročali v uredbi in vspehih teh tečajev pri italijanskem vojaštvu.

Odpisi zemljiškega davka iz naslova elementarnih škod. Kakor znano obsega zakon, ki se tiče odpisovanja zemljiškega davka iz naslova elementarnih škod, tudi natančna določila, kako je pri tem treba postopati. V smislu teh določb morajo posestniki, katere je zadela elementarna škoda bodisi sami ali po svojem zastopniku tekom osmih dni naznaniti škodo pristojeci davčni oblasti prve stopinje. Kot zastopnik sme nastopati občina. Navzlic temu jasnemu predpisu zakona, se vendarle prevečkrat dogaja, da se poškodovani posestniki ne obračajo do davčne oblasti prve inštanice, marveč do deželne finančne oblasti, ali pa do ministrstva, tudi celo do parlamenta, kar le zavlačuje cenitev škode. Toda dogaja se žal le prevečkrat, da izgube stranke pravico za odpis davka, ker ni mogoče vsled tega, ker dobi davčna oblast prve stopinje prekasno naznanilo

o škodi, izvršiti na licu mesta predpisano cenitev škode. Zato opozarja vlada na to, da se mora vpoštevati navedeni način naznanjevanja škod.

Izseljevanje. Dne 11. novembra t. l. se vrši v veliki dvorani hotela „Union“ zborovanje za ustanovitev Slovenske podružnice Društva sv. Rafaela v varstvo izseljencev. V sedanjem času, ko toliko naših slovenskih kmetov zapuša domačo grudo in se izseljuje v novo domovino, v Ameriko, kjer pričakujejo izboljšanje svojega gospodarskega položaja, je nujno potrebno, da se varstvo izseljencev tudi pri nas izvede na širši podlagi. Zato pozdravljamo akcijo, ki deluje nato, da se osnuje v Ljubljani formalna podružnica. S tem bomo obvarovali marsikaterega izseljenca bridke prevare. Pričakuje se, da bo udeležba pri zborovanju zelo velika.

Kako je mogoče iz množice mleka molžnih krav soditi na poznejšo njihovo dojnost. Za govejereja je kaj važno, da si po mleku, ki ga daje krava po prvem ali drugem teletu, zamore preračunati poznejše njeno dojnost in po njej določiti, ali naj redi teleta od takšnih krav ter kravo obdrži še nadalje ali ne. Doslej se še niso izvršili temeljiti poskusi v tem smeru. C. Nobel je izdal kar se tiče množice mleka od večjega števila dveh, treh petletnih krav, naslednje tablico:

Starost krav, Število krav, Množica masla pridobljenega na leto v kg.

	najmanj,	največ,	povprečno,
dveletne	86 55 = 100	146 = 100	95 = 10
triletne	88 67 = 121·4	176 = 120·5	115 = 121·1
petletne	66 85 = 154·5	187 = 128·1	138 = 145·3

Iz tega manjšega števila raznih krav razne starosti ni mogoče izvajati splošno veljavna pravila; številke imajo le ta namen, da pokažejo očitvidne razlike in razmere veljavne gledè naraščanja mleka. Da bi bilo mogoče iz manjšega števila krav temeljito določiti naraščaj mleka, bilo bi potrebno dokazati dojnost vsake krave po prvem, drugem in potem po slehrnem novem povrženju, dojnost potem primerjevati. Bilo bi želeli, da bi govejerejci raznih plemen posvetili temu nekoliko več časa, ter si zapisali množico mleka v svoj zapisnik in dotičnega obelodanili ter tako pripomogli k pridobitvi primerjalnih števil pri posameznih plemenih, katera imajo za slehrnega izmed njih veliko važnost. Pri tem se mora vzeti ozir poglavitno na stare krave v dobi po povrženju.

Vol, ki je dajal mleko. Nek Petrogradski časopis je obelodanil naslednje poročilo. Na tukajšnji živinski trg so pripeljali iz mesta Orenburga orjaškega (fenomemalnega) vola, ki je dajal mleko. Najsi tudi se niso pojavljale na njem tropična znamenja tako imenovanega hermaphrodita (malomarneža), imel je vendar oni vol vime z malimi, toda s povsem pravilno razvitimi sesci, vse spolne ude samca, vsekako pa se je dal dobro molzli, ter je dajal steklenico mleka na dan. Za kak mesec pred dogonom na trg je imel še dokaj več mleka, nego takrat. S svojimi lastnostmi in krotkostjo je bil močno podoben kravi. Pred nekoliko leti je bil rezan. Ko je bil pripeljan na trg, ga je ravnateljstvo tržnice za govejo živino kupilo za znanstvene namene ter se vol nahaja sedaj v zoologičnem vrtu v Petrogradu. — Da ta slučaj ni sam, nam dokazuje to, da so pred kakimi 20 leti imeli na neki kmetiji na Češkem kozla, ki je tudi dajal mleko.

Korist, ki jo imajo sadjerejci in cvetličarji od tega, da jim čebele, te „poslanke ljubezni“, prenašajo prah raz enega cveta na drugi, ter s tem omogočijo nasad sadja in semena, preračuni si čebelar lahko to-le računsko na-

logo. Ako računamo, da se nahaja po leti v čebelnjaku le 10.000 letavk, ki zleté po 4 krat na dan na pašo, pa imamo 40.000 izletov, torej v 100 poletnih dnevih 4.000.000 izletov; ako obiše čebela pri slehrnem obisku le 50 cvetov, pa obleti čebelstvo v 100 dnevih 200.000.000 cvetov. Ako nastavi izmed 10 obletelih cvetov le eden sam svoj plod, pa je bilo oplodeno 20.000.000 cvetov. Ako cenimo oploditev 5.000 cvetov od čebel le na 1 vinar, pa to znese 4.000 vinarjev. Čebele so torej izvršile gosodarju opravke, ki je vreden najmanj 40 kron.

Ikre pri prašičih. Kakor je splošno znano, nahajajo se ikre pri prašičih, katere razni trgovci iz Ogrske in Hrvaške dovažajo k nam. Pri naših domačih prašičih, zlasti od onega časa, ko se je jela reja prašičev bolj pravilno vršiti, se sploh ikre ne nahajajo. Važno je radi tega, da naši prašičjerejci tujih prašičev sploh ne bi kupovali, marveč naj bi poskušali ohraniti svoje dosedanje domače pleme ter dotično požlahtniti s križenjem veliko ušesnih prašičev jorkširskega plemena. Ikravost prašičev je škodljiva prašičjerejem vsled dveh razlogov in sicer radi tega, ker mora biti meso ikrastih prašičev vsled naročila za vgladnike mesa uničeno, ker je namreč spoznano kot za človeško zdravje škodljivo, ali kadar si prašičjerejec žival sam za domačo porabo zakolje, ter meso ne podleže potrebnemu pregledu, zavžito ikrasto meso, ako ni bilo temeljito kuhano, ali pečeno ter s tem ikre ugonobljene, pa povzroča, da se v človeku zaredè gliste, zakaj slehrna odrastla ikra ima v sebi zarodek glist, kakor je bil prof. Rūchenmeister že 1852. l. neovrgljivo dokazal. Od onega časa, ko so tuje prašiče nehali dovažati k nam, je tudi prenehalo dokaj boleznij, ki nastanejo vsled glist in v gospodarskem ter zdravstvenem obziru učinimo najboljše, ako si takšne prašiče sploh ne uvažamo.

Kronika Zadrúžne zveze.

Nové članice Zadrúžne zveze v Ljubljani. Sprejete so bile po sklepu seje načelstva v članstvo sledeče nove zadruge: Kranjsko: Ljudska hranilnica in posojilnica v Metliki; Hranilnica in posojilnica v Suhorju; Hranilnica in posojilnica pri Sv. Trojici nad Cerknico. Koroško: Hranilnica in posojilnica v Podljubelju. Štajersko: Hranilnica in posojilnica Dobje; Hranilnica in posojilnica v Lučah; Hranilnica in posojilnica v Novi cerkvi; Hranilnica in posojilnica v Petrovčah pri Žalcu; Kmečka hranilnica in posojilnica v Poljčanah; Hranilnica in posojilnica pri Sv. Mihaelu poleg Šoštanja; Hranilnica in posojilnica Vurberg pri Ptujju; Hranilnica in posojilnica na Zibiki. Dalmacija: Hrvatska pučka blagajna v Imotskom; Hrvatska pučka blagajna u Lovreču in Katolička hrvatska pučka blagajna u Vinjanima.

Članstvu pri Zadrúžni zvezi se je odpovedala Vinorejska zadruga v Brežicah.

Pri Zadrúžni zvezi v Ljubljani je tedaj danes včlanjenih 409 zadrug, neoziraje se na one zadruge, ki se nahajajo v likvidaciji, ker presega s temi število 420.

V Kranju se je pred kratkim ustanovila Hranilnica in posojilnica, ki bo kmalu začela poslovati.

Mlekarska zveza v Ljubljani je že vpisana v zadrúžni register. Dne 11. novembra t. l. bo imela ustanovno zborovanje. Prepričani smo, da iz lastnega interesa pristopijo vse mlekarske zadruge na Kranjskem, pa tudi one v sosednem Primorskem in Štajerskem. Z ustanovitvijo Mlekarske zveze je naše mlekarstvo napravilo velikanski korak za svoje vsvovršenje.

Obrtno-kreditna zadruga v Ljubljani je imela v nedeljo, dne 20. t. m. svoje ustanovno zborovanje, ki je bilo prav dobro obiskano. G. Rašica, naš uradni vodja, je prisotnim tolmačil pravila. V načelstvo je bil namesto g. Sirka izvoljen g. Cizej, pekovski mojster v Ljubljani. V nadzorstvo pa so bili izvoljeni gg.: Cerar iz Domžal, Ogrin, zidarski mojster na Vrhniki, iz Ljubljane pa gg. Križnar in Srebot. Uradne ure bodo vsaki torek in petek od 11. do 1. ure popoldne v „Zadrúžni zvezi“, ki bo vodila knjige za „Obrtno-kreditno zadrugo“.

V dodatek na odgovor 88 v oddelku „Vprašanja in odgovori“ omenjamo, da so ti izpiski iz zemljiških knjig in listin, ki se tičejo posojil, katera se imajo konvertirati, koleka prosti. § 11 zakona z dne 22. februarija 1907, d. z. št. 49, pravi namreč: „Izvečki iz javnih knjig in prepisi listin, ki se mogoče napravljajo v svrhu, da se določajo pogoji za pristojbinsko ugodnost, so za omenjeni namen pogojno oproščeni koleka“. Prosimo zadruge, da vzamejo i to na znanje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 91. (Hran. in pos. v T.) Ali ima sodišče pravico poizvedovati, če ima in koliko ima kdo vložnega pri hranilnici, bodisi da je dotični človek živ ali mrtev?

Odgovor 91. Sodišče sme poizvedovati edino le tedaj, ko se gre za ugotovitev zapuščinskih zadev. Drugače nima pravice poizvedovati, vsaj v civilno-pravdnem postopanju ne. Če bi se pa šlo za kazensko zadevo in bi poizvedoval preiskovalni sodnik, potem ste pač dolžni dati potrebna pojasnila.

Vprašanje 92. (Hran. in pos. v D.) Ali je res potrebno, da koncem vsakega uradnega dneva sestavimo posebni denarni listek? Ali bi ne zadostovalo, da se samo denar prešteje in dožene, da se ujema z gotovino, ki jo izkazuje blagajniški dnevnik? Nam se zdi tisto spisovanje, koliko komadov denarja ene ali druge vrste se nahaja v blagajnici, prav nepotrebno delo.

Odgovor 92. Da se prepričate, da to ni nepotrebno, pač pa zelo potrebno delo, Vam navedemo iz posojilnične prakse samo ta-le slučaj. Prepričani smo, da ne samo Vi, ampak vse posojilnice bodo smatrale kot svojo prvo dolžnost, da vodijo denarne listke, če jih še nimajo, pa da jih takoj uvedejo. Slučaj je ta: Pri neki posojilnici se je razvila pravda med neko ženo in posojilnico. Žena je trdila, da je vložila znesek recimo 200 v dveh stotakah tega in tega dne. V knjigah posojilnice so bile pač vpisane vse druge vloge, le ta ne. Daje bila trditev dotične vlagateljice laž, so voditelji posojilnice takoj in prav lahko dokazali ravno z denarnim listkom (Münzliste), iz katere je bilo razvidno, da omenjenega dne sploh nobenega stotaka ni bilo v posojilnični blagajni in da se je blagajna natančno do vinarja vjemala z gotovino, ki jo je izkazala blagajniška knjiga. Žena je na podlagi tega pravdo izgubila. Mislimo, da ta slučaj, ki se zna tudi drugod pripetiti, bolj jasno govori za vpeljavo denarnih listkov, kakor vsaktero drugo prigovarjanje in priporočevanje.

Vprašanje 93. (Hran. in pos. v S.) Ako načelnik posojilničnega odbora nima volje, ali da noče terjane načelstvene seje ali seje za občni zbor odrediti, kaj potem?

Odgovor 93. Obrnejo se naj odborniki do nadzorstva, ki ima v smislu § 24, drugi odstavek zadr. zak., pravico, da odstavi vsakega odbornika, v osmih dneh pa skliče občni zbor, ki razpravlja o odstavitvi in izvoli drugega odbornika, če potrdi odstavitev, izvršene po nadzorstvu.

Vprašanje 94. (Gospod A. B. — č, B. pri C.) Imam nekaj prostorov na travniku, dasi je zemlja debela, vendar ne dobim nič mrve. Zemlja je bolj ilova in na suhem kraju. Kakšno gnojilo bi tam hasnilo, da se napravi travi boljša rast, in koliko na en oral?

Odgovor 94. Ako se hoče travnike z umetnimi gnojili do večje in stalne rodovitosti pripraviti ter da se to tudi gospodarsko obnese, se priporoča, da vsak posestnik napravi v ta namen poskuse, ki mu najboljše pokažejo uspeh. V ta namen se odločijo trije prostori, vsak meri po 1 ar (10 metrov dolžine in 10 metrov širine). Prvi prostor se pusti nepognojen, drugi se pognoji s 6 kg Tomaževe žlindre, 4 kg kajnita in 1 kg čilskega solitra (ki se spomladi potrosi) in tretji prostor se pognoji s 4 kg Tomaževe žlindre, 6 kg kajnita in 1 kg čilskega solitra. Po uspehu rasti in po stroških na enem aru se potem preračuni, v katerem razmerju in koliko se bode rabilo umetnih gnojil.

Vprašanje 95. (Isti.) Tudi imam njive v ledini že pet let in sedaj je travi vpešala rast. Travno seme, mešanico več vrst, sem bil kupil pri Vas po Vašem navodilu. Kakšno gnojilo naj rabim za njive v ledini in koliko na oral?

Odgovor 95. Najtemeljitejši odgovor na to vprašanje podaja strokovna knjiga: V. Rohrmàn-ova: Poljedelstvo II. del (posebno poljedelstvo) in sicer v oddelku knjige: obdelovanje travnikov. Tam je obsežno in temeljito to vprašanje razpravljeno.

Poleg tega pa priporočamo vsakemu imovitejšemu posestniku, da se sam na licu mesta prepriča o vrednosti in načinu mešanja trav itd. na ta način, da se o priliki tečajev, ki se bodo prirejali na kmetijski šoli na Grmu, pod strokovnim in izkušenim vodstvom gospoda vodje V. Rohrmana — udeležijo teh tečajev, kjer se jim nudijo poleg poduka tudi uspehi, ki jih najočividneje prepričajo in zbudijo k posnemanju. Prihodnji tak tečaj bode l. 1908 in se bode objavil pravočasno.

Zadružni pregled.

V zadružni register so bile vpisane meseca septembra sledeče nove zadruge: na Štajerskem: Posojilnica na Črni gori pri Ptuj; Hranilnice in posojilnice v Galiciji, v Novicerkvi, v Podsredi, v Petrovčah pri Žaleu, v Slivnici, v Sv. Jakobu v Slov. Goricah, pri sv. Mihaelu poleg Šoštanja, v sv. Martinu; Kmečka hranilnica in posojilnica na Ptujski gori; Posojilnica za občine Velka, Trazenberg, Ploderšnica, Süssenberg, Žitnice, Srednji Gasterei in Sv. Jakob v Velki; Mlekarska zadruha v Spodnji Polskavi. Na Kranjskem: Hranilnice in posojilnice v Radovici in Suhorju; Ljudska hranilnica in posojilnica v Metliki; Kmečka hranilnica in posojilnica v Senožečah; Obrtna-kreditna zadruha v Ljubljani; Kmetijsko društvo v Mengšu; Slamnikarska zadruha v Mengšu; Občinska mlekarska zadruha v Št. Vidu pri Vipavi; Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani. Na Primorskem: Kmetijska posojilnica v Cerknem; Kmetijsko društvo na Rižani pod Rozarjem; Konsumno društvo v Puli; Potrošno obrtno gospodarsko društvo v Buzetu. V Dalmaciji: Hrvatske blagajne za štednjo i zajmove v Korčuli, v Lovreču in v Opuzenu; Hrvatska katoliška pučka blagajna za štednjo i zajmove v Vinjanima.

Glede „Mlekarske zveze“ v Ljubljani, ki so jo osnovali po skupnem dogovoru razni interesenti mlekarstva na podlagi, ki brezdvomno jamči za njeno najuspešnejše delovanje v korist kranjskega mlekarstva, piše „Notranjec“ v št. 42 tako: „Dve zvezi mlekarskih zadrug imamo zdaj na

Kranjskem. Notranjske zadruge so večinoma pri prvoo osnovani zvezi, ki je v rokah naprednjakov. Vsakega moža, ki ga strankarstvo še ni oslepilo, želja je, da se zvezi združita. Seve mora biti popolnoma izključeno, da bi se zanesla politika v zvezo! Vrediti se mora že pravila tako, da bo enkrat za vselej nemogoče, da si klerikalci prisvoje zvezo v umazane svoje namene. Obem stranem se mora dati enaka moč in veljava! Potovalni učitelj g. Legvart naj bi nastopal nekoliko bolj odkrito glede tega vprašanja, če ne nas prisili, da posežemo po jako vabljivem gradivu.“

Ta čuden izbruh ljudij, ki hočejo tudi delovati na zadružnem polju, priporočamo v premišljevanje vsem gospodom, ki so prisostvovali sestanku za ustanovitev „Mlekarske zveze“ in ki bodo v še večjem številu prisostvovali ustanovnemu zborovanju omenjene zveze. Posebno še ono dragoceno priznanje, da je „Zveza mlekarskih zadrug“ „v rokah naprednjakov“, tedaj politična!

Kongres srbskih kmetijskih zadrug v srbskem kraljestvu se je vršil dne 8., 9. in 10. septembra t. l. ob navzočnosti več tisočev srbskih kmetov. Kongresa so se udeležile po svojih zastopnikih razne zadružne organizacije, in sicer rumunska, bolgarska, hrvatska in srbska iz naše države. Tretji dan je posetil kongres tudi srbski kralj Petar v spremstvu ministrskega pvedsednika Pašiča. Po določenem dnevnem redu so se vršila zanimiva predavanja, ki smo jih v našem listu že navedli.

Uspehi zadružnega dela. Dne 14. septembra t. l. je preteklo 10 let, odkar se je ustanovila prva srbska zadruha v Avstriji, namreč v Kamenici. Ob tej priliki objavlja zagrebški srbski list „Zadruharstvo“ kratek zgodovinski opis te zadruge, ki so ga napisali upravniki zadruge same. Kako dobrodelen je vspeh delovanja vsake zadruge, ki se pravilno ustanovi in vodi, izhajaj iz sledečega stavka, ki ga vzamemo iz dotičnega zgodovinskega opisa: „Zadružniki so, odkar je zadruha osnovana, nakupili s pomočjo zadruge eno tretjino celoskupne površine zemlje, ki jo posedujejo.“ Na vse strani zamore blagodejno vplivati prava kmečka posojilnica, pri nas pa se še vedno dobe ljudje, ki se upajo pisati, da so kmečke posojilnice največje zlo za kmetovalstvo!

Zadružništvo v Bosni je še zelo malo razvito. V srbski občini Strpci je zadruha z neomejeno zavezo, ki potom deželne vlade naroča razne kmetijske stroje in tudi drugače deluje za razne melioracije. V Višegradu je ena mlekarska zadruha, v Bugojnu kmetijska skladiščna zadruha, v Orasju pa hranilnica in posojilnica z omejeno zavezo. V Livnu je ena katoliška posojilnica za trgovce in obrtnike. Kakor čujemo, je v tiru akcija, da bi se tudi v Bosni vpeljala organizacija hranilnic in posojilnic raiffeisenskega sestava.

Na Ruskem je približno 1100 hranilnic in posojilnic Schulze-Delitzschevega sestava, ki imajo približno 40.000 članov. Poleg teh je še okroglo 2500 posojilnic, katerih ustroj odgovarja približno organizacijskim načelom raiffeisenskega sestava. 1500 takih posojilnic je imelo skoraj 600.000 članov. Razun teh dveh navedenih vrst denarnih zavodov pa obstoji še tretja vrsta, ki se ustanavlja po prizadevanju kmečkih občin in služijo za zadovoljevanje osebnega kredita kmečkega prebivalstva. Takih kmečkih posojilnic je bilo koncem l. 1904 5049, ki so imele 30,624.000 rubljev lastne glavnice, 25,013.000 rubljev hranilnih vlog in izposojil in 50,156.000 rubljev posojil. Upravo kmečkih posojilnic vodijo županstva.

Nemških raiffeisenk na Češkem je bilo koncem l. 1906 570. V nemški zadružni zvezi v Pragi je bilo zdru-

ženih 706 zadrug. Zadruga so za l. 1906 vložile 11¹/₄ mil. kron in sicer za 2¹/₂ milijona več kot v pretečenem letu. Vsega skupaj so imele posojilnice naloženega denarja za 15,695.500 K. Zveza je obrestovala vloge po 4⁰/₁₀₀, posojila pa po 4¹/₄⁰/₁₀₀. Vse posojilnice skupaj so imele 59.036 članov. in 107¹/₂ mil. kron prometa. Revizij je izvršila zveza 328.

Zadružni pouk na Češkem. Na željo obeh zvez na Češkem (češke in nemške) je pripravljen deželni odbor dati primerne podpore za izšolanje in pridobitev uradnikov za gospodarske zadruga. Pri tem misli deželni pripustiti popolnoma obem zvezam, da prirejajo bodisi kratke ponavljalne ali daljše učne kurze za take uradnike. Tudi na gospodarskih šolah se misli vpeljati obširnejši pouk o zadružništvu.

Raiffeisenske posojilnice na Gorenjeavstrijskem. Glasom poročila, ki ga je deželni odbor gorenjeavstrijski predložil letošnjemu deželnemu zboru gorenjeavstrijskemu, je bilo v tej deželi 236 raiffeisenskih posojilnic. Razun ene so vse spadale pod nadzorstvo deželnega odbora. 233 posojilnic je imelo koncem l. 1906 24.407 članov, 130.845 K opravičnih deležev, 316.930 K izposojil, 17.977.230 K hranilnih vlog, 7.705.535 K posojil, 28.726 K upravnih stroškov, 23.985.143 K prometa in 581.418 K rezervnih fondov.

Pri ogrskih zadrugah, ki niso združene v deželni osrednji zadružni blagajni, so se v zadnjem času pojavile denarne težave. Prosile so zato vlado, da jim da posojilo v znesku 5 milijonov kron, da se oprostijo teh težav. Izvolil se je poseben sindikat, da izvrši asanacijsko akcijo. Zadruga, pri katerih se bo dalo kaj ugovarjati glede poslovanja, ne bodo deležne te akcije. Posojila se bodo obrestovala za 1¹/₂⁰/₁₀₀ višje nego bo znašala vsakočasna bančna rata in se bodo morala vrniti tekom 5 let z 20⁰/₁₀₀ amortizacijsko svoto. Enake težave so se pojavile tudi na Hrvatskem.

Mlekarske zadruga na Ogrskem. Pred trinajstimi leti se je na Ogrskem osnovala v Sečenji prva mlekarska zadruga za izdelovanje masla. Pet let potem je bilo že osnovanih 70 novih zadrug z 10.000 člani in 20.000 deleži. Število članov je rastlo od leta do leta, tako da je bilo koncem l. 1905 na Ogrskem 597 mlekarskih zadrug z 56.556 člani in 95.378 deleži. Mlekarstvo samo se je tekom let razvijalo vedno bolj, vsporedno z razvojem mlekarstva pa je naraščal tudi izvoz masla. Dočim je zadružno proizvajanje masla l. 1898 znašalo le 4000 q masla, je koncem l. 1904 znašalo že 42.000 q. Izvoz masla iz Ogrske, ki je l. 1898 obsegal le 13.000 q, je l. 1904 znašal že 50.000 q. Izvoz masla je vedno večji. Ogrsko maslo krije danes že 90⁰/₁₀₀ vsega masla, ki ga porabi Dunaj. Napravilo si je tudi že pot v Nemčijo, kamor se ga je l. 1902 poslalo za 3 milijone kron. Za nas je žalostno to, da gre veliko kranjskega dobrega masla na Ogrsko, kjer ga pomešajo s slabejšim ogrskim maslom in potem pod kranjskim imenom prodajajo zopet v naše kraje. Takemu počenjanju se bo morala „Mlekarska zveza“ takoj zoperstaviti in skrbeti, da se pod imenom „kranjsko maslo“ tudi v resnici prodaja pravo, nepopačeno kranjsko maslo.

Zemljeknjižni dolgovi so od leta 1867 narastli na Koroškem za 26⁰/₁₀₀, na Štajerskem za 39⁰/₁₀₀, na Gorenjeavstrijskem za 70⁰/₁₀₀, na Moravskem za 80⁰/₁₀₀, na Češkem za 101⁰/₁₀₀, na Nižjeavstrijskem za 108⁰/₁₀₀, v Šleziji za 127⁰/₁₀₀, na Tirolskem za 187⁰/₁₀₀, v Galiciji za 212⁰/₁₀₀. Velika naloga čaka še raiffeisenskih posojilnic, da pripomagajo k znižanju zemljeknjižnega bremena na kmečkem posestvu.

Zadruga za zakup zemljišča na Ogrskem. Zveza ogrskih kmetovalcev je sklenila, kakor poroča ogrska agrarna korespondenca, že leta 1905, da bo delovala na to, da se

ustanove posebne zadruga za zakup zemljišča. Kot prva taka zadruga se je osnovala Zakupna zadruga v Mezögyän, ki je vzela v zakup 600 oralov zemljišča od stolnega kapitalja v Nagyváradu. Zadruga ima 79 članov. Vsak član obdeluje svojo parcelo, ki obsega z ozirom na vplačane deleže 3 — 12 oralov. Vsak član obdeluje zemljo po svoji prosti volji, vodstvo zadruga določa le dobo poljskega dela, okoliščine za vporabo skupne pašnje in skrbi obenem za plačilo zakupnine. V pravilih se nahaja določba, po kateri se ima živinoreja enotno pospeševati.

Te zadruga se razlikujejo od drugega zakupnega sistema, ki ga vporablja Srbi na južnem Ogrskem. Zemljo tukaj ne vzamejo v zakup posamezni člani, marveč centrala v Zagrebu, ki osnuje v posameznih občinah strokovne odseke, od katerih še le vzamejo poedinci svoje parcele v zakup. Ves zakup vodi centrala, ki posoja zakupnikom tudi potrebni denar za vgotovitev zakupa po ugodnih pogojih.

Nemška zadružna zveza v Bukovini je imela koncem l. 1905 69 zadrug članic s 355 opravičnimi deleži v znesku K 35.450 in z garancijo 1.063.500 K. Denarnega prometa je imela zveza za nad 4.600.000 K, vloge zadrug v tekočem računu so znašale 667.494.50 K, izposojila pa 1.012.137.10 K, 660 K rezervnega fonda in 1137.53 K čistega dobička. Deželne podpore je dobila 3000 K, državne pa 5700 K. Zveza je začela poslovati l. 1903 in posreduje tudi pri skupnem nakupu in skupni prodaji. 60 hranilnic in posojilnic je imelo v l. 1905 8.085.869.18 K denarnega prometa, 158.926.38 K deležev 2.422.211.67 kron hranilnih vlog, 2.567.753.97 kron posojil, 28.296.72 kron rezervnih zakladov.

Književnost.

Andrej Žmave „Kmečka posojilnica“. Naša zadružna literatura je zopet za eno brošuro bogatejša. Andrej Žmave, potovalni učitelj za kmetijsko zadružništvo na Štajerskem je napisal 80 strani v mali 8° obsegajočo brošuro „Kmečka posojilnica“, v kateri razpravlja o raiffeisenskih posojilnicah. 35 strani obsega razlaga o potrebi in ustroju raiffeisenskih posojilnic, na naslednjih 7 straneh podaja nekako enketo 35 posojilnic na Štajerskem. Ostali del knjige pa ponatiskuje pravila za kmečko posojilnico v Kapelah pri Bežicah, ki jih pisatelj smatra za vzorne. Pisatelj je marljivo in spretno vporabil mnogotero raiffeisensko literaturo pri spisovanju te brošure. Ni pisana v posebnem visokem duhu, za priprostega kmetovalca pa je zelo umljiva in priporočljiva. Ugaja nam v knjižici to, da se pisatelj zavzema za pravilni spoj posojilničnega delovanja s skupno nabavo kmetijskih potrebsčin, ki postaja v obmejnih deželah vedno bolj potreben. Na strani 76 uči pisatelj glede prepisa pravil, ki se rabi pri prošnji za vpis v zadružni register, nepravilno, ko pravi: „Za to (vidimiranje) se zahteva kolek za 1 krono. Kot priloga so pravila koleka prosta, ker že nosijo kolek za vidimiranje“. Zakaj v smislu odredbe pravosodnega ministrstva z dne 28. aprila 1896 (j. m. n. l. stran 237 št. 22 ex 1896) je uradna poveritev prepisa pravil prosta koleka. Kot priloga prošnji pa nosijo pravila kolek 30 vin. za vsako polo. Tudi nam ne ugaja nepotrebna uljudnost v oddelku: Navodilo za knjigovodjo in blagajnika večkratni „gospod sodnik“, ko se vendar ne govori o določeni osebi? Tu in tam je v besedilu tudi kak zbudljaj, namenjen eni ali drugi obstoječih zvez in preveč reklame za nemško graško zvezo.

Knjižico priporočamo. Dobi se pri pisatelju v Gradcu, Brockmanngasse 118. Cena 1 krona komad.

VABILO na ustanovni občni zbor

„Mlekarske zveze“ v Ljubljani,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 11. novembra 1907, v mali dvorani hotela
„Union“ v Ljubljani ob 10. uri zjutraj
s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo ustanovnega načelstva o ustanovitvi in potrebi mlekarske zveze na Kranjskem.
2. Sprejem v članstvo onih zadrug, ki niso še prijavile svoj pristop ustanovnemu načelstvu „Mlekarske zveze“.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ustanovno načelstvo:

Jakob Legvart, državni mlekarski nadzornik, v Ljubljani.
Adolf Mulley, načelnik „Mlekarske zadruga“ v Logatcu.
Franc Tršar, načelnik „Mlekarske zadruga“ na Vrhniki.
Svetoslav Premrou, tajnik „Zadružne zveze“ v Ljubljani.

VABILO na izvanredni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Poljčanah,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
kateri se vrši
v nedeljo, dne 3. novembra 1907 ob 3. uri popoldne
v združnih prostorih.

Dnevni red:

1. Volitev nadzorstva.
2. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi Načelstvo.

Psa braka, majhne pasme, vajenega lovca, dobrega iskača, živahnega temperamenta, za takojšnjo uporabo kupi Iv. Podboj, župnik v Toplicah.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbli zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Božjast.

Razne vesti v zdravniških listih o novem in sigurnem načinu zdravljenja božjasti so vzbudile povsod splošno pozornost. Pisec tozadevnih člankov in izumitelj novega zdravilnega načina je specialni zdravnik Dr. Alexander B. Szabo v Budimpešti, kateri daje pojasnila onim bolnikom, ki želijo potom njegovega izkušenega načina zdravljenja doseči zdravje.

V življenju nikdar več 600 komadov samo gld. 1.65.

1 krasno pozlačeno preciz ura z verižico s 3 letnim jamstvom, 1 moderna svileni kravata za gospode, 2 fina žepna robca, 1 p-stan za gospode z imit. biserom, 1 elegantna broša (novost), 1 par gumbov z imit. briljanti, 1 žepno zrcalo, 1 denarnica, 1 par manšetnih gumbov, 3 naprsni gumbi, vse double zlato s patentirano zapono, 1 album 10 najlepših slik sveta, 3 šaljivi predmeti, velika veselost za stare in mlade, 1 nikelnast tintnik. 20 važnih dopisovalnih predmetov in še 500 raznih predmetov za dom neobhodno potrebnih. Vse skupaj z uro, ki je sama vredna tega denarja, velja samo gld. 1.95. Pošilja proti povzetju, ali če se denar naprej pošlje.

Dun. cen. razpošiljalnica, P. Lust, Krakov 463.

Kar ne ugaja, se zamenja.

Milostiva gospa,

ali veste, zakaj morate pri nakupovanju sladne kave izrečno poudarjati ime »Kathreiner«?

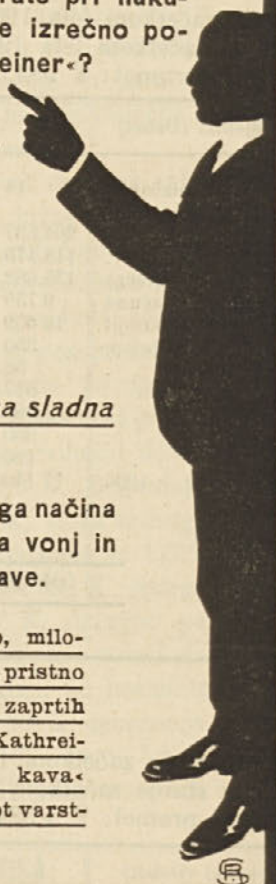
Ker se Vam sicer utegne primeriti, da dobite manj vreden posnemek brez vseh vrtilin, s katerimi se odlikuje Kathreinerjeva kava.

Zakaj le

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

ima spričo posebnega načina svojega proizvodjanja vonj in okus zrnate kave.

Zapomnite si torej natanko, milostiva gospa, da dobivate pristno Kathreinerjevo kavo zgolj v zaprtih izvornih zavojih z napisom: »Kathreinerjeva Kneippova sladna kava« in s sliko župnika Kneippa kot varstveno znamko.

Pri gnojenju

travnikov, detelnih in žitnih polja naj se ne opusti, poleg suferfosfata, Tomaseve žindre ali koščene moke rabiti

Kajnit
ali

40% kalijevo gnojno sol.

Pojasnila o tem in drugem gnojilnem sredstvu daje:

Kmetijsko pojasnovalni zavod kalijeve družbe v Gradcu, Raubergasse št. 11.

Kalijeve družbe, zadr. z om. zav., Leopoldshall-Strassfurt.

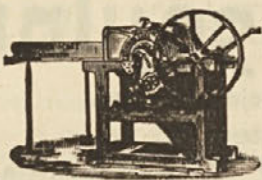
Dobi se pri:

- Gospodarski zvezi v Ljubljani,
- C. kr. kmetijski družbi v Ljubljani,
- Goriški kmetijski družbi v Gorici,
- Tvrški „Merkur“ P. Majdič v Celju,
- „Alpi & Comp. v Gorici,
- „Ara & Vizzich v Trstu.

Mlatilnice

lahko tekoče z rokami za goniti.

Mlatilnice vsakovrstne
z vrtilom (gepeljnom).

Mlatilnice z motor-

jem na bencin (najcenejša gonilna
sila) kakor tudi vsi poljedelski stroji po

zelo nižanih cenah

pri

Karol Kavšeka nasled. 248 x—20

Schneider & Verovšek

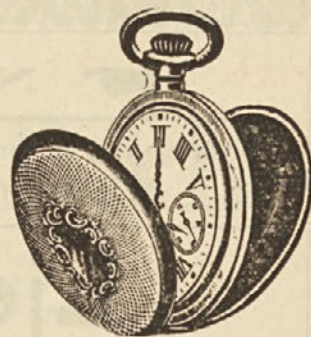
trgovina z železino in zaloga strojev.

Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Vsakdo naj se v svojo korist prepriča predno
kupi kakí stroj!

Čujte! Čujte!

**Prej 18 K
sedaj 8 K**

Krasna remontoir-Gloria srebrna ura s 3 močnimi pokrovi, bogato okrašena, dobro idoča, 3 leta garancija, pošilja proti povzetju za **samo 8 kron**

Henrik Weiss — Dunaj XIV./3.
Sechshausenstrasse 5/38. 12—12

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-20

Delniška stavbinska družba »UNION« v Ljubljani.

Ob začetku leta sklepajo posojilnice na občnih zborih o porabi čistega dobička. — Delniška stavbinska družba „UNION“ se usoja pri tej priliki opozoriti p. n. hranilnice in posojilnice, da so še oddati delnice III. emisije, in da blagovolè vsaj en del čistega dobička uporabiti za nakupovanje delnic družbe „UNION“. — S pomočjo zadružne organizacije se je posrečilo postaviti krasno stavbo hotela „UNION“. — Delničarji postali so solastniki tega podjetja, in delnice imajo sedaj svojo vrednost. Treba je pa še oddati III. emisijo, in odda se lahko, ako naše hranilnice in posojilnice **vzajemno** postopajo in **prevzamejo** delnice. — Tako narodno-gospodarsko delo **mora** vspevati. — Oglasila za podpise delnic sprejema podpisani načelnik.

Dr. V. Gregorič,
načelnik.

Dober svet!

Kdor še ne pozna krasnih vspehov
pravega

klajnega apna

z znamko „Hospodář“,

temu svetujemo, da si za poskušnjo naroči plombirano, z znamko hranilnega zakona preskrbljeno izvorno vrečico, ki tehta 5 kg. Dobi jo franko za 2 K 40 v. s posebnim navodilom.

Kdor pa že pozna dobrodušno vplivanje klajnega apna „Hospodář“, temu tudi ni žal denarja za porto, zato si naroči najmanj 25 kg nefrankovano po železnici za K 6—; 50 kg računamo nefrankovano po K 11 25, 100 kg pa po K 22—.

Naše pravo, nepotvorjeno, češko klajno apno pospešuje prebavljanje, obvaruje pred slabostjo, pospešuje delanje kosti in pomaga k točnosti.

Napravite mal poskus, pa se bode te prepričali, da se brez klajnega apna ni mogoče misliti boljše hrane za živino.

Zahtevajte obsirnega cenika za vse gospodarske potrebščine zastonj in franko.

Veliki zavod „Društva Hospodář“

v Miloticich n/ Bečrou, Moravska.

x—2

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. aprila 1907:
čez 13 milijonov kron

**prilika
za štedenje!**

Denarni promet 30. aprila 1907:
čez 19 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
preje: Gradišče št. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po **4 1/2%** brez kakega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih **4 K 50 h** na leto.

Stanje vlog 30. aprila 1907: K 13,927.621·90 — Denarni promet v letu 1906: 55,129.024·18
Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1907.

249, x—20

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Odborniki:

Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.

Anton Kobi,
trgovec in pos. na Bregu.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Wildonu

Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju,

Ivan Kregar,
svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.

Frančišek Lesković,
zasebnik in blag. Ljud. pos.

Karol Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

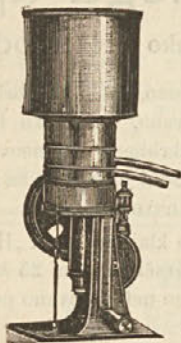
Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.

Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku.

Delniška družba Alfa Separator, Dunaj, XII. Wienerbergstrasse 31

Zaloge: PRAGA, GRADEC, KRAKOV.

Največja specialna tovarna mlekarskega orodja, strojev in pločevinskega blaga. Popolne mlekarniške oprave in hladilne naprave.

Originalni Alfa Caval posnemalniki model 1906

so največja popolnost posnemalnega stroja

Uzredno zboljšanje.

Zvišana delavna zmožnost.

Konkurenčne stroje zamenjujemo z Alfa posnemalniki pod najugodnejšimi pogoji.

Alfa-vrči za mleko

Patentovane Isselhardove hladilne naprave

iz posebno močne jeklene oklopne pločevine. Nizke nabavne cene. — Ohlajenje na 1—2° C.

Vse mlekarniške priprave najboljšega izdelka vedno v zalogi.

Ceniki na željo brezplačno in franko.

Dopisovanje v slovenskem jeziku.

x—15